

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsako soboto: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za ceilo leto 5 K, za pol leta 2 K 50 v. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo trispodna petit-vrsta po 14, 12 in 10 v. za 1-, 2- oz. 3krat, za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: „Razprava se preloži...“ — Dr. H. Tuma: K našemu programu. — Poznámky o české politice. Jurij Drobnič: Iz Slovenske Kmetijske Neodvisne Stranke. — Volilna reforma. — Dogodki na Ruskem. — Političen pregled. — Štajersko: Razno. — Koroško: Razno. — Primorsko: Razno. — Kranjsko: Razno. Podlistek: Žena in socializem.

„Razprava se preloži...“

V nedeljo se je vršil toli pričakovani shod zaupnikov narodno-napredne stranke. Kdor je na tem shodu pričakoval kakih senzacij, se je zelo zmotil. Shod je prinesel razočaranje na marsikatero stran. Bilo je vse mirno in tiho, ne prekipečega navdušenja, ne „viharnega“ odobravanja. Debate ni bilo. Ljudje so mirno poslušali poročila ter brez ugovora in razgovora sklepali o predlaganih resolucijah. Udeležnikov je bilo kakih 500 iz vseh stanov in slojev. So li vsi umeli položaj, kdo ve?

Shodu je vsled obolevnosti predsednika izvrševalnemu odboru dr. Karola vit. Bleiweisa predsedoval ljubljanski župan g. Iv. Hribar. V pozdravnem nagovoru je omenjal, da je današnji shod le nekaka priprava za shod, ki naj se vrši jeseni za dva dni in ki bodo nanj vabljeni zaupniki z vseh slovenskih dežel. Poudarja, da je naši organizaciji treba reorganizacije ter izraža upanje, da bo shod ustvaril podlago, na kateri bo razcvetela po vsej deželi misel svobodoljubja. Dandanes se širi prosveta povsod in nobena moč je ne more zadržati.

Gospod župan se je v tem svojem nagovoru popolnoma nepotrebno dotaknil uvodnika v zadnji številki „Našega Lista“. Prečitali smo

še enkrat naš članek, a nismo mogli zaslediti onega „herostratskega početja“, ki je govoril o njem gospod župan. Članek je pisan mirno in stvarno, navaja samo zgodovinsko resnico ter izvaja logično svoje posledice. Vresničujmo „misel svobodoljubja“ vsaj v toliko, da pustimo vsakomur prosto izražati svoje misli. Toda gospod župan je hotel svojemu prijatelju dr. Tavčarju pritisniti hladilen obliž. In to je vsekakor jako plemenito!

O stališču stranke napram volilni reformi je poročal g. dr. Triller predlagavši končno sledečo resolucijo: Shod zaupnikov narodno-napredne stranke, zbran dne 25. marca 1906 v Ljubljani, skleni soglasno: 1.) da protestuje z največjo ogorčenostjo zoper razdelitev volilnih okrajev na Koroškem v vladni predlogi državnozbornske volilne reforme, ker ta razdelitev bje v lice načelu splošne in enake volilne pravice ter narodne ravnopravnosti, obsojajoč v politično smrt nad 50.000 koroških Slovencev; 2.) da odklanja z vso odločnostjo preziranje mest in trgov in industrijskih krajev pri določitvi volilnih okrajev na Kranjskem v isti vladni predlogi, ker izroča to preziranje spričo naših posebnih razmer na milost in nemilost vse neagrarne volilce eni sami politični stranki in zahteva vsled tega: 3.) da se koroške Slovence združi v dva posebna volilna okraja; 4.) da se ustanovi za Kranjsko poleg Ljubljane še dva mestna volilna okraja; 5.) naroča narodno-naprednim deželnim poslancem, da pritrdijo svoj čas le taki deželnozbornski volilni reformi, ki bo zajamčila v okviru splošne in enake volilne pravice primerno zastopstvo vsem produktivnim stanovom prebivalstva.

V poročilu kakor v resoluciji pogrešamo enako upravičeno oceno glede krivične razde-

litve volilnih okrajev na Štajerskem, na Primorskem in v Istri. Tudi v teh pokrajinah hočejo na tisoče Slovencev utopiti v nemškem in italijanskem morju; zastopa naj jih inoroden poslanec, ki za nas ne samo da nima srca, temveč nas naravnost sovraži! In po kako krivičnem načinu hoče vlada ohraniti Celju njegovega nemškega poslanca!

O reorganizaciji stranke je poročal g. dr. K. Triller. Priznal je, da je program dosedanje narodno-napredne stranke nujno potreben izpremembe in revizije. Novi program naj bi bil zidan na temelju nacionalizma, demokracije, svobodnosti in socialnih reform. Končni smoter naše stranke je in mora biti, da pribori vsem Slovincem svobodno nacionalno življenje, napredovanje, kulturno in gospodarsko blagostanje ter socialno pravičnost. V to svrhu zahtevamo narodno avtonomijo v najširšem pomenu besede. Ustanovitev višjega deželnega sodišča za vse slov. pokrajine s sedežem v Ljubljani, in uveljavljanje slovenskega notranjega uradnega jezika, enotna reorganizacija vsega slovenskega šolstva, ustanovitev slovenske univerze, to naj bodo naši prvi cilji na polju narodne avtonomije. V versko-kulturnem pogledu smo za popolno neodvisnost vseh verskih izpovedanj v okviru državnih zakonov. Stranka zahtevaj svobodno šolo, izboljšanje gmotnega položaja učiteljskega stanu roko v roki s povišanjem znanstvene in strokovne njega izobrazbe, ustanovitev kmetijsko-nadaljevalnih šol z gospodinjstskimi tečaji, obrtno-nadaljevalnih in meščanskih šol, trgovske akademije,

Žena in socializem.

Spisal Avguštín Bebel.

Žena v preteklosti.

(Dalje)

Kakor bi bilo sklepati iz raznih okolištin, so se žene v Atenah večkrat maščevale nad svojimi soprog, ker so jih le-ti tako silno zatirali. Če popolnuje prostitucija enoženski zakon na eni strani, ga izpopolnuje nezvestoba žen in prešestvo mož na drugi strani. Izmed grških dramatikov velja Evripid (roj. 480 pred Kr.) kot sovražnik žensk, ker je skoro ni spisal igre, v kateri bi ne napadal žensk. Kako se je obnašal proti njim, se nam kaže najbolj v Aristofanovih „Svečanostih Tezmofovinj“, kjer očita ena izmed Grkinj Evripidu sledeče:

„S pogrdo ktero on (Evripid) ne blati vedno nas?

Kje jezik je molčal klevetniku? Tak je: Gledalci kjer so le, tragedija in zbor, mešetarice smo, za moške blódnice, zaljubljene v pokal, klopotei, ovádnice, brez dobrega lasú, le težek moški križ. Ko iz gledišča nam se vrača mož domov, sumljivo gleda nas, na vse strani preži, ni li v skrivišču kje kak ljubček morda skrit. Kar smeje smo doslej vršiti, vse je zdaj

zabranjeno: možem tako natrpal je glavé s klevetami; naj žena vije le si venček iz evétie, jim blódnica je že; naj pade kaj ji iz rok, ko hišo spravlja v red, pa praša mož takoj: „Kdo bo lastnik črepinj?“ Korintski kajpada prijatelj, to se ve!

Lahko je umljivo, če se skuša gostobesedna Grkinja znositi nad Evripidom na tak način, ali skoro neverjetno je, da so bili njegovi napadi na ženstvo takega obsega, ker bi mu izmed moških tudi nihče teh očitaj ne verjel. Kakor pa bi sklepali iz zadnjih besed Grkinje, ni veljala na Grškem ta navada, ki je bila v drugih deželah že vkoreninjena, da je prepuštil namreč hišni gospodar svojemu gostu za prvo noč lastno ženo ali hčer. Tako piše Murner o navadi, ki je bila na Holandskem še v 15. stoletju običajna: „Es ist in dem Nederlandt der Bruch, so der wyrt ein lieben gast hat, dez er yhm syn Frow zulegt uff guten glauben.“ (Kadar dobi Nizozemec gosta, ki mu je drag, mu da tudi svojo ženo.)

Razredni boj in žalostne razmere v različnih majhnih državah Grške so dale Platonu povod, da je pričel razmišljati, kako bi morala biti zasnovana dobra država. In tako si je postavil nekaj vzor v svojem spisu „Država“, kjer zahteva enakopravnost obeh spolov vsaj v

višjih meščanskih krogih, ki jih nazivlje on varuhom. V teh najodličnejših stanovih naj bi imela žena enake pravice in dolžnosti kakor moški, udeleževati bi se morala tudi orožnih vaj, samo povsod naj bi opravljala lažja posla, vsled „nežnosti svojega spola“. Platon trdi, da imata oba spola enake naravne sposobnosti, samo ženska naj je v vsem šibkejša. Dalje naj bi bile ženske skupna last moških in obratno, ravno tako naj bi bili otroci skupni vsem, tako da bi ne poznal niti oče svojih otrok, niti otroci svojega očeta.

Aristotel zahteva v svoji „Politiki“ manj. Njemu zadostuje, če ima ženska pravico, da si izbere moža sama, vendar mu mora biti podložna, a lahko da ob raznih prilikah „svoj dobri svet“. Kar misli grški zgodopisec Tukidid, delajo tako tudi naši filistri. On pravi namreč, da zasluži največ priznanja tista žena, o kateri ne čuješ zunaj hiše niti hvale niti graje.

Naravno je, da je padlo spričo takih naziranj spoštovanje pred ženo na zelo nizko stopnjo, in strah pred preobljudenostjo je pripeljal moške celo tako daleč, da niso občevali več z ženskami. Iskali so najbolj nenaravnega zadostjenja svojemu spolskemu nagonu. Grške države so bila mesta, okrog katerih je bilo razmeroma le malo poljedelskega sveta, zato je

organizacijo umetno-obrtnega šolstva, ustanavljanje ljudskih knjižnic in prirejanje javnih predavanj. Priznavamo enakopravnost in enakoveljavnost vseh stanov. V svrhu zadoščenja glavnih potreb kmetijskega stanu je treba zakona zoper razkosavanje kmetij, ureditve kmetijskega realnega kredita, olajšanja odnosno odprave dedinskih in prenosnih pristojbin, pravičnih pogodb z Ogrsko in drugimi državami, koristne prometne tarifne politike in končno boljše strokovne naobrazbe. Trgovskemu stanu in obrtnemu stanu je takisto treba strokovne in kupčijske naobrazbe. Spopolniti je treba obrtno združništvo, poskrbeti je obrtniku cenejši kredit ter rešiti vprašanje o prepotrebni mojstrskih bolniških blagajnicah ter o preskrbi na starost. — Tudi delavskemu stanu hočemo biti v pomoč ob njegovem stremljenju za socialno organizacijo. Smo za omejitve ženskega in otroškega dela v tovarnah, starostno in invaliditetno preskrbljenje vseh delavskih slojev. — Končno bi bilo naglašati še naše širše slovansko stališče. Iskati moramo pomoči v združenju vseh jugoslovanskih pokrajin, kar jih spada pod našo monarhijo. To so vodilne misli našega bodočega programa, ki naj ga podrobno izdelata bodoči izvrševalni odbor ter v odobrenje predloži novemu shodu zaupnikov, ki naj se skliče v to svrhu še tekom letošnje jeseni.

Naravno, da se k temu poročilu ni nihče oglasil ter da se o njem ni razvila debata. Čemu naj bi to koristilo? Vodilne misli poročevalčeve so dobre in jim ne gre oporekati. Brezplodno pa bi bilo o njih razpravljati že danes, ko jih bo vendar preresetaval izvrševalni odbor ter bo končne predloge sprejemal jesenski širši shod zaupnikov. Ravno tako brezplodno bi bilo, oglašati se z rekriminacijami in pritožbami o stari narodno-napredni stranki. Akti o njej so sklenjeni. Nad mrtvecem skušati svojo moč, bi bilo delo donquixotsko!

Dr. Tavčar je predlagal nato 24 gošpodov, ki bi skupno z državnimi in deželnimi poslanci tvorili eksekutivni odbor narodno-napredne stranke. Odbor pa ima pravico, tudi druge može poklicati v eks. odbor potom kooptacije. Uvodoma svojemu predlogu je dejal dr. Tavčar, da je dosedanja organizacija bila dobra in lepa, le žal, da je ostala bolj na papirju. Brezdvomno bo morala naša stranka ostati v ožji dotiki z narodom. Ustanoviti je tajniški mesto, urediti finančno vprašanje, razširiti organizacijo po deželi od sodnega okraja do okraja, od občine do občine. Po pravici se je očitalo stranki, da je premalo skrbela za svoj naraščaj. Pojavila se je revolucija mladih. Proti

nastala kmalu nevarnost, kje dobiti hrano za množice se prebivalstvo. Iz golega strahu pred preobljudenostjo je svetoval veliki grški mislec Aristotel (roj. 384 pred Kr.), naj se ogibljejo moški žensk in iščejo zadostjenja pri dečkih. In tako ljubezen imenuje Sokrat znamenje višje omike! Naposled so se udajali celo najslavnejši grški možje zadostjenju svojemu nagonu pri dečkih. Spoštovanje žene je ob takih razmerah malodane izginilo. Kakor so bile javne hiše z ženskimi prostitutkami, tako so se nahajale zdaj tudi take, kjer so služili v zadostenje moški. Zato ni čuda, če je zaklical Tukidid v takih časih, da je ženska hujša kakor z bičem razburkano valovje morja, kakor pekočina ognja in deroča sila gorjanskega hudournika. „Če je kje bog, ki je vstvaril žensko, potem naj ve, da je povzročil nesrečnež največje zlo na svetu.“*)

Iskanje ljubezni moških pri istem spolu je imelo svoje posledice tudi pri ženskah. Padale so v isti ekstrem: iskale so ljubezen pri ženskah. Zlasti so delale tako ženske na otoku Lezbu, zato so imenovali in imenujejo še danes to zmoto — ki še ni izginila — lezbijsko ljubezen. Kot glavno zastopnico take ljubezni so smatrali slovito grško pesnico Sapfo, znano pod

temu nima nihče ničesar. Naš največji greh je, da smo postali stari. Naj se pokličejo na krmilo mladi, a tudi delo starih se ne sme devati v nič, tudi mi smo storili kaj dobrega; postavili smo stranko na trdno stališče(?). Naša stranka pa ne potrebuje bogov kakor jih ima klerikalna, naša stranka nima niti svojega oficijalnega voditelja, ker je demokratska.

Dr. Tavčar je govoril mirno, brez bojevitosti, popustljivo in skoro da resignirano. Nikakor mu ne moremo pritrditi, ker se sklicuje na svojo fizično starost. Mož je v najboljših letih, ko v drugih narodih politiki še-le stopajo na javno torišče. Vzroki torej leže drugod. Danes mu je ušla beseda demokrat. No, morda še srečamo kdaj dr. Tavčarja z lepo rdečo kravato.

V eksekutivni odbor so volili tudi naše somišljenike.

Oglasi se na to župan metliški g. Fran Jutraš, ki pozdravlja resolucijo glede razdelitve volilnih okrajev na Kranjskem.

Odbornik „Naše Zveze“ g. Ivan Roštan pogrša v od dr. Trillerja razvitem programu odstavek glede uradništva, ki je bilo in je še cvet slovenske inteligence. Za uradništvo ni narodno-napredna stranka storila ničesar. Prezrla je je tudi ob volitvi v izvrševalni odbor. Upanje mu vzbuja prihodnost, zato kliče: narodno-napredna stranka je mrtva, živela narodno-napredna stranka. (Glasno odobravanje.)

G. dr. Triller se opravičuje, da mu je odstavek glede uradništva ostal v peresu; opravičuje narodno-napredno stranko, da tam, kjer je imela kaj vpliva, je vsikdar nastopila za koristi uradništva. Tako pri mestni hranilnici ljubljanski, tako hoče storiti pri mestni občini ljubljanski. Uradnika se ni privzelo v izvrševalni odbor iz taktičnih ozirrov, češ, da bi dotičniku napravljalo le neprimliko.

Dr. Tavčar je na to vsled interpelacije g. Lenčeta pojasnil tolikrat očitano „zvezo“ z nemškimi veleposestniki v dež. zboru. Zveza se je sklenila edino le v prilog slov. gledišču, temu našemu visoko kulturnemu zavodu. Klerikaleci so hoteli črtati deželno podporo in če bi se to zgodilo, bi slov. gledišče jenjalo živeti. Da ohranimo slov. gledišče narodu slovenskemu, bili smo prisiljeni iskati pomoči pri veleposestnikih. Ti so obljubili to pomoč, toda s pogojem, da tudi mi glasujemo za enako podporo nemškemu gledišču ter da prepustimo njim en sedež v dež. šolskem svetu. V vseh drugih vprašanjih smo si obdržali proste roke, zlasti v narodnem vprašanju, čemur je najboljši dokaz, da smo v dobi, kar obstaja „zveza“, storili velevažen sklep glede slovenskega vseučilišča. Ako si hočemo ohraniti slovensko gledišče, ki brez njega kulture narod obstajati ne more, tedaj mora tudi „zveza“ še obstajati, kajti še pred kratkim mi je dr. Šušteršič na zadevno vpra-

imenom „lezbijski slavček“. Živela je okrog šest sto let pred Kristom. Svoji opojni strasti je dala duška v odi, ki jo naslovlja boginja Afroditi, v kateri jo milo prosi:

Vsevladalka ti, ki stoluješ v cvetju,
penorójene, Zenu hči, zvičajnica,
čuj moj klic,
v jadu, v bridki mi muki ne daj, boginja,
žalostno pasti!

In še strašnejše so njene besede v odi, posvečeni lepi Ateji.

Med tem ko je vladalo v Atenah očetovsko pravo, je veljalo pri Špartancih, neprestanih tekmeceh Atencev, še vedno materinstvo. Nekaj, kar je postalo sčasoma Grkom povsem tuje... Pripoveduje se: nekega dne vpraša Grk Špartanca, kakšna kazen zadene prešestnika v Špartah. Ta mu odgovori: „Tujec, mi nimamo prešestnikov“. Grk dalje: „In če bi bil vendar kdo?“ In Špartanec ga zavrne porogljivo: „Potem mora plačati za kazen vola, ki je tako velik, da je njegova glava višja od gore Tajgeta in se more napajati v reki Evroti.“ Na osuplo vprašanje tujca, kje je mogoč tako orjaški vol, ga zavrne Špartanec smeje se: „Kje je mogoč v Šparti prešestnik?“ Samozavest špartanskih žen nam kaže zopet druga prilika.

šanje odgovoril, da je njegovo stališče glede slov. gledišča neprememljeno in neizprosnost.

Dr. Tavčar je še pozabil omenjati, da bi Slovenci, ko bi ne imeli slov. gledišča, še bolj pogosto in brez sramu polnili nemško gledišče, nego to zlasti gotovi dr. Tavčarju blizu stoječi krogi store danes. Saj je popolnoma pravilno poudarjal, da je bilo slov. gledišče vpliven činitelj, če je Ljubljana danes slovensko mesto.

Po dveurnem zborovanju je župan Ivan Hribar zaključil shod izražujoč željo, da bi shod obrodil bogatega sadu, da bi vzkliklo novo življenje: na jesenski shod pa naj bi prišli zaupniki v mnogobrojnem številu.

Pričakovali smo kaj več od tega shoda; pričakovali smo, da nam poda že vse to, kar nam obljublja podati shod v jeseni. Tako se nam pa vidi, da je bil ta shod precej nepotreben. Podalo se nam je mnogo besedij, tudi lepih besedij: počakati hočemo, bodo li besede meso postale...

K našemu programu.

III.

Ne morem biti le radikalno-naroden ali narodno-radikalen. S pravim zanimanjem sem šel na dijaški shod omladine v Trst, po eni strani, da bi videl stremljenje in mišljenje našega akademičnega naraščaja, po drugi strani, da bi se prepričal, zakaj si je naša omladina pravzaprav nadela ime narodno-radikalna. Vendar na tridnevnem shodu nisem mogel izvedeti, kaj se prav za prav hoče s tem imenom. Zdelo se mi je, kakor bi bila omladina v zadregi nastopiti pod kako zastavo, da ni hotela docela zapustiti izvožene poti naše domače politike, hotela ostati v stikih s strujo, ki je med klerikalno in liberalno-napredno stranko. No, to gotovo ni — radikalno! Kar se je izvajalo na shodu načelnega, je vse zvenelo po demokratizmu, socializmu, naturalizmu, realizmu. Radikalizma sploh nimam za princip. Záme je taktično vodilo. In menda naša omladina ni drugega mislila nadevši si ime radikalna, nego to, da hoče odločno nastopiti. Imenovala se je torej po taktiki in ne po principu. S tem pa, da je pristavila besedo „narodna“, je pomešala princip s taktiko. Hoče biti: demokratična, socialna, realna, narodna — vse to radikalno; ime za to stremljenje je torej očitno zgrešeno. Taktično radikalna stranka brez drugega lahko zastopa vse navedene principe, poseben radikalni nastop za ohranitev in razvoj narodne individualitete ni v najmanjšem protislovju s principi demokratizma in socializma. Omladina je zašla torej tako z imenom, kakor proletarska socialna-demokratična stranka s taktiko. Seveda imam pred očmi naše stranke na Slovenskem.

Ko je dejala neka Grkinja ženi hrabrega vojskovodje Leonida iz Šparte: „Ve Lakedemonke (Špartanke) ste edine žene, ki vladate nad svojimi možmi“, ji je le-ta odgovorila: „Me smo tudi edine ženske, ki rodimo može.“

Dokler je veljalo materinstvo, so bile dane vsled teh svobodnih razmer vse možnosti, da se je razvila lepota žensk, da se je povzdignil njih ponos, njih dostojanstvo in njih samostojnost. Vsi stari pisatelji pripoznajo, da so bila ta svojstva žen v dobi ginekokratije na najvišji stopnji. Neprostop žen, ki je nastopila zatem, je vplivala na nje v vsakem oziru le slabo, kaže se to celo v razliki nošnje od prej in slej. Dorska žena je vrgla svojo obleko lahko čez rame in je imela roke in stegna proste, tako, kakor vidimo po naših muzejih boginjo Diano. Nasprotno so bile jonske žene tako zavite, da jih je ovirala obleka, čim so se le ganile. Način, kako se napravljala in oblačila žena, je še danes, v veliko večji meri kakor se navadno misli, znamenje njene odvisnosti in potrebe po pomoči drugih. Način, kako se napravljajo ženske pri večini narodov še danes, jih dela okorne, nehote morajo občutiti gotovo slabost in bojazljivost. Vse to pa pride zopet do izraza pri njenem obnašanju in njenem značaju. Navada pri Špartancih, katerih dekleta so ho-

*) Léon Richer. La femme libre.

Prvi zastopniki nemške socialno-demokratske stranke priznavajo prav jasno in odločno nacionalizem, narodnost. Werner Sombart piše v knjigi „Sozialismus und soziale Bewegung (1905): Jetzt ist die Organisation der Arbeiterschaft eine nationale. — Was jetzt an internationaler Organisation des Proletariats vorhanden ist, ist tatsächlich nur die Vereinigung der Verknüpfung der proletarischen Organisationen in den einzelnen Ländern: politischer, gewerkschaftlicher oder genossenschaftlicher Natur. — Der proletarische Internationalismus unterscheidet sich scharf von allem bürgerlichen Internationalismus. Seine Angriffe richten sich vornehmlich gegen alles, was sich unter den Begriffen „Chauvinismus“, „Jingoismus“, „Imperialismus“ zusammenfassen läßt. — Die Sozialdemokratie versteht unter einer Nation eine Gemeinschaft von Menschen, die durch Sprache und gemeinsame Kultur zusammengehalten werden [ihre Gegner denken an die historisch zufälligen Staaten der Gegenwart.] — Unter den Sozialisten verbreitet sich auch die Überzeugung immer mehr, daß alle Kultur im besonderen Volkstum wurzelt, daß alle Kultur nur eine nationale sein kann, und daß sich auch alle höhere Menschlichkeit nicht anders entfalten kann, als im Rahmen nationaler Gemeinschaften.“¹

Engelbert Pernerstorfer piše: „Jede Kultur aber ist national. . . . Der Sozialismus und der nationale Gedanke sind also nicht nur keine Widersprüche, sie gehen notwendig zusammen. Jeder Versuch, den nationalen Gedanken zu schwächen, muß, wenn er Erfolg hat, den Reichtum des Menschengeschlechtes vermindern.“²

Eduard David piše: „So wenig wir die Eigenart, die Individualität des Einzelmenschen beseitigt sehen möchten, so wenig erscheint uns das eigenartige, individuelle Leben der Völker gleichgültig für die höchste allseitige Entfaltung der Menschheitskultur.“³

¹ Organizacija delavstva sloni zdaj na narodni podlagi. Kolikor imajo te v posameznih deželah še kaj mednarodne poteze na sebi, nima to drugega pomena, kakor zgolj političnega, strokovnega, združnega. Mednarodnost, ki jo imajo delavci v svojem programu, se odločno razlikuje od narodnosti meščanstva. Delavci se bojujejo le proti pojmom kakor šovinizem, jingoizem, imperializem. — Socialna demokracija razume pod narodom skupino ljudi, ki jih veže isti jezik in ista kultura (nasprotniki razumejo pod tem državo, ki so se slučajno stvorile v naših dneh.) — Med socialisti prodira vedno bolj nazor, da tiči vsa kultura globoko v ljudstvih, da je kultura le tedaj mogoča, če je narodna, in da se človeštvo tudi drugače ne dvigne kakor na temelju narodnosti.

² Vsaka kultura je nacionalna. Socializem in narodnost ni torej nič nasprotujočega si, ampak nasprotno: drug popolnuje drugega. Vsak poskus — če se obnese — oslabi narodno idejo, se zagreši na bogastvu človeškega rodu.

³ Kakor smo proti temu, da bi uničil ali zatrl kdo individualno posebnost v človeku, prav tako smatramo posebnost in individualnost naroda, to kar ga loči in odlikuje

Pravi socializem ne le da narodnost priznava, marveč celo trdi, da je polni razvoj narodnosti predpogoj vsake višje kulture. Ker priznava socializem evolucijsko načelo, radi tega niso socialni demokratje za to, da podjarmi in posrka en narod drugega.

Eduard Bernstein piše: Ein völliges Aufgehen der Nationen in einander ist weder zu erwarten noch auch nur zu wünschen. Die Nationen können für die gemeinsamen Kulturinteressen sehr gut durch Verträge und Ausbildung des internationalen Rechtes sorgen, ohne damit ihre Individualität aufzugeben.⁴

Tudi že Karl Marks sam je razlagal: da se ne gre za to, razdejati edinstva narodnosti, ampak le postaviti iste na drugo, gospodarsko podlago. S tem je torej pri socialnih demokratih izključen princip anacionalizma (breznarodnosti) in antinacionalizma (protinarodnosti) v zmislu negacije (zanikanja) narodnih individualitet in izključen abstraktni internacionalizem in kozmopolitizem.

Torej ima prav Ivan Serg. Turgénjev:⁵ „Kosmopolitizem je prazna pleva, kosmopolitizem je ničla, manj kot ničla! Izven narodnosti — ni umetnosti, ni resnice, ni življenja, ničesar ni!“ in prav J. M. Karamzin: „Pravcati kozmopolit je metafizično bitje ali vsaj tako nenavadna prikazen, da niti ni treba govoriti o njem, ni hvaliti ga, ni obsojati.“ Temelj narodnosti pa je jezik. Henrik Laube pravi: „Die Sprache einer Nation angreifen heißt das Herz derselben angreifen“;⁶ francoski literarni historik Villmain pa: „car une langue est une civilisation — car l'esprit des hommes est tellement donné par les formes du langage, que même des hommes nouveaux de race et d'esprit s'ils prennent l'usage d'une vieille langue, prendront quelque chose de leur caractère natif, et que, si plusieurs races se mêlent, elle ne formeront un peuple que lorsqu'elles auront une langue commune et nouvelle.“⁷

Vsaka slovenska stranka mora torej kot prvo točko postaviti v svoj program polni, vse-

od drugih, kot neobhodno potrebno za končni vsestranski razvoj človeške omike.

⁴ Da bi narodnosti izginile in se stopili narodi med seboj v eno celoto, na to ni misliti in si tudi ne želimo. Ker nimajo narodni skupni interesi na kulturi, zato skrb za njeni razvoj prav lahko potem medsebojnih pogodb, ne da bi žrtvovali pri tem kaj od svoje narodnosti.

⁵ Citate prinašamo le v slovenskem besedilu. Naj nam g. pisatelj oprost. Vendar boljše tako, kakor tisti slovenski časniki, v katerega ruskem odlomku nekega govora je kar mrgolelo napak. . . .

⁶ Napadati jezik kakega naroda se pravi zabadati ga v srce.

⁷ kajti jezik je civilizacija — kajti duh ljudi je dan po obliki jezika tako, da celo ljudje novi po plemenu in duhu, ako se privadijo staremu jeziku, vzamejo nase nekaj prirojenega značaja in da, kadar se pomeša več plemen, ista ne tvorijo enega naroda prej, nego ko dobe en skupen in nov jezik.

devišstvo tej boginji kot pravno daritev, ker so se udajale v zakon le enemu moškemu. „Narava ni obdarila ženske z bogatimi mikavnostmi vsled tega, da ovne v naročju enega moškega.“*) Še nadaljno naklonjenost te boginje si je bilo treba zagotoviti torej z dragocenim darovanjem deviškega venca tujcem. — Starim navadam je odgovarjalo dalje dejstvo, da so si prislužile libijske deklice doto s tem, da so se udajale raznim moškim. Dokler se niso poročile, so bile v spolskem oziru povsem proste (kar je odgovarjalo nekdanjemu materinstvu) in nihče ni videl v takem pridobivanju dote kaj spotikljivega. Baš nasprotno: Čim z večjim številom moških se je združevalo kako dekle, tem prej in rajši so jo poročili. Podobne razmere so bile za Herodotovih časov pri Trakijcih: „Devic ne čuvajo, ampak jim puste vso prostost, naj ljubijo kogar žele. Nasprotno varujejo svoje žene kar najstrožje; dobili so jih od njih starišev za visoko kupnino“. Slavnoznane so bile Hierodule v svetišču boginje Afrodite v Korintu, kjer je bilo zbranih vedno nad tisoč mladih deklet, kar je bilo največja privlačna sila vseh mož iz cele Grške. In o hčeri kralja Keopa v Egiptu se pripoveduje, da je sezidala iz darov, ki jih je

*) Bachofen: Mutterrecht.

stranski razvoj narodnosti, radikalen boj za ohranitev jezika, za narodno šolo.

Nacionalizem, t. j. stremljenje po razvoju narodne individualitete je istotako utemeljen z naturalističnega stališča. (Dalje prih.)

Poznamky o české politice.

Napsal dr. Karel Kramář. Nakladatelé Bursík a Kohout. V Praze 1906.

Pripombe o češki politiki.

Mladočeški poslanec dr. Karol Kramář je spisal politično knjižico gorenjega naslova. Komaj nekaj dni je, kar je prišla na svetlo in že je postala predmet najživahnejšim razpravam. Zašumelo je zlasti v nemškem gozdu, kajti Kramáru se je dokaz pogibelji nemške politike Habsburžanov docela posrečil. Govoriti hočemo o tem spisu še obširneje, za danes navajamo le nekaj prevoda, ki se tiče neposredno tudi nas Slovencev. Naj opozarjamo že zdaj, da smatra Kramář zvezo Čehov s Slovenci kot življenski pogoj vsake češke politike.

*

Dr. Kramář piše:

Nihče nam ne bi mogel šteti v zlo, če bi zahtevali popolno prostost in neodvisnost dežel češke krone. Mi smo izpolnjevali vse svoje dolžnosti napram skupni državi, kakor so jih prevzeli naši predniki, ko se je ta sestavljala. Da bi jih izvrševala napram nam tudi država, tega ne moremo trditi. Ali zdi se mi, da bi bilo precej fantasmagorije, ko bi kdo mislil, da bi se ustanovila taka samostojna država, če že zaradi drugega ne, vsaj vsled tega ne, ker bi našel odpor Nemcev preveliko zaslonbo izven mej naše države, tako da se razumen človek s takimi sanjami niti ukvarjati ne more. Ali to nič ne škodi, da se dobe tudi pri nas ljudje, ki pravijo, da je to mogoče; žal le, da ne povedo način in pota, ki bi vedla do take samostalnosti. Splošno prepričanje vseh mož, ki se resno bavijo s političnim vprašanjem, je mnenje, da je vsled splošne evropske in svetovne politike Avstrija — seveda drugačna, močna v svoji notranjosti — za naš narod neobhodno potrebna. Naj se misli o vsenemški politiki kakor se hoče, naj se jo precenjuje ali podcenjuje, naj se jo smatra resnim ali ne, vendar ne moremo odrekati in utajiti ekspanzivnosti (razteznost) nemškega gospodarstva in kot naravno posledico tega tudi politično ekspanzivnost. Poraz Rusije na daljnem Vzhodu je te prilike v tej smeri še poslabšal. Nemške sanje o novem trgu na Kitajskem so iz večine za vedno pokopane: vse to opravijo že Japonci. V Afriki ne stoji z nemškim naseljevanjem posebno dobro, Južni Ameriki proti resna nevarnost Panamerikanizma, zlasti ko otvorijo novi Panamski kanal. Tako preostane Nemčiji samo

dobila s ponudbo svojih mikavnosti, celo piramido.

Take razmere, kakor jih najdemo pri teh starih narodih, pa veljajo tudi še danes na Marijskih, Filipinskih in Polenizijskih otokih, in kakor trdi Waitz, tudi pri različnih afrikanških plemenih. Druga navada, ki je veljala na Bilearskih otokih zelo dolgo, je bila sledeča: v prvi noči so se zbrali pri nevesti vsi njeni najbližji krvni sorodniki in se vrstili pri njej po starosti. Kot zadnji je bil pripuščen k njej ženin, ki jo je odpeljal nato domov kot svojo zakonsko ženo. Isto navado dobimo pri drugih narodih s to izpremembo, da je bila prenešana pravica prvega objema le na duhovnike ali kralje, zastopnike vseh moških v plemenu. Tako najamejo Kajmari na Malabarskem obrežju patamare t. j. duhovnike, da posežejo po vengu žensk, ki jih hočejo poročiti. . . . In kralju opravlja pri njegovih porokah ta posel najvišji duhovnik, ki prejme kot plačilo petdeset zlatov v dar. V Zadnji Indiji in na raznih otokih v Tihem Morju opravljajo te dolžnosti zdaj svečeniki zdaj kralji ali glavarji plemenov. Odrgranje prve rože je v Senegambiji uradna dolžnost glavarjev rodov, ki prejemajo za to posebno darilo. Pri drugih narodih so opravljali in opravljajo še dandanes ukončevanje deviškega

dile do polne razvitosti povsem gole — razmere, ki so bile vsled ondotnega milega podnebja lahko mogoče — jih je vzgojila, kakor sodi star grški pisatelj, k onemu ukusu, v priprostosti in skrbnemu obnašanju, zaradi katerega so bili znani po celem svetu. Da se niso oblačile ženske do svoje dorastlosti prav nič, ni bilo v onih časih nič pregrešnega proti sramežljivosti ali pohlepnosti vzbujajočega. Dekleta so se moral uriti v vseh tistih telesnih vajah in spretnostih, kakor moški. Le tem načinom je nastal oni stari in slavni rod, poln ponosa, moči in samozavesti, ki je dobro vedel, kaj je, kakor nam kaže tudi odgovor Leonidove žene povprašujoči tujki.

V ozki zvezi s propadajočim materinskim pravom so bile nekatere šege, ki jih nazivljejo novi pisatelji v popolni zmoti in napačnem pojmovanju bistva teh prikazni „prostitucijo“. Tako je bila v Babilonu verska dolžnost vsake dorastle device, da se je podala v tempelj Milite, kjer je žrtvovala v objemu s poljubnim moškim svoje devištvo na oltar te boginje. Podobne navade so veljale v Serapevmu, v Memfizu, v Armeniji na čast boginji Anaïti, na otoku Cipern, v Tiru in Sidovu na čast Afroditi. Podobnim šegom so bili posvečeni prazniki boginje Isis pri Egipčanih. Ženske so morale žrtvovati svoje

najbližji vzhod: Balkan in Mala Azija. In tu si pripravlja Nemčija bodočnost z vso energijo in pravo nemško zistematiko. In med Nemčijo in med temi bodočimi trgi nemškega izvoza leži Avstrija, in pred vsem naša kraljevina Češka. Nemci naj zatajujejo še tako odkritosrčno in lojalno svoje vsenemške aspiracije, faktov vendar ne moremo odpraviti iz sveta, da je iz Nemčije na Balkan in Azijo najbližje preko Avstrije in da potrebuje Nemčija za to svojo vzhodno politiko kako luko v Sredozemskem morju. Samo logična posledica danih okoliščin je nadalje, če skrbi Nemčija za to, da obvlada to pot vsaj v gospodarskem oziru po suhem in morju. A da ima tako gospodarsko obvladovanje za nasledek tudi svoj politični vpliv, o tem ne more biti po vseh zgodovinskih primerih dosedaj nobenega dvoma. Nemčija mora gledati na to, da bi bila Avstrija napram njej v taki zvezi, da bi mogla računati z njenimi železnicami kakor s svojimi in s Trstom kakor s svojo lastno lukom. Pot k temu je najtesnejša carinska zveza — a posledica take celne unije je politična odvisnost slabjšega od močnejšega.

To niso fantazije, temveč logične posledice danih razmer, in bojim se, da bodo še povspesene, čim doseže Ogrska samostalnost na carinskem polju. Cislitvanska industrija se bo morala braniti pred nemško konkurenco na Ogrskem, in pot k temu je dana: carinski dogovor z Nemčijo.

Vse to zabraniti pa je naravnost življenjski interes češkega naroda — in obenem habsburške dinastije. Sicer bi morali skrbeti za to tudi Ogri, ali oni so v svojem oligarhijskem boju proti kroni tako zaslepljeni, da ne vidijo skupne nevarnosti, ki jim z nami in dinastijo vred grozi. V svoji madžarski prevzetnosti mislijo, da se ustavi nemški naval pred Litvo... Nemčija zida bagdadsko železnico (v Aziji), ki bo imela naravnost svetovni pomen kot najkrajša pot iz Srednje Evrope k Perzijskemu zalivu in Indiji, Nemčija si je prisvojila z neobičajno umetno politiko odločilen vpliv na Turčijo, nemška trgovina, industrija in banke se vkorenjujejo vedno globokeje v posamezne balkanske države, in Madžari si hočejo pridobiti s svojo protislovansko politiko vpliv na Balkan! Toda ni moja naloga, razmišljati na dolgo o madžarskem vprašanju — meni se gre samo za bodočnost našega naroda. Nikdo ne more zatajiti jasnega in očitnega fakta, da more živeti naš narod v Avstriji relativno v najboljših kulturnih, političnih in gospodarskih razmerah. Mi smo za Nemci najštevilnejši narod v Avstriji, v kulturnem in gospodarskem oziru smo faktor, s katerim mora vsaka vlada računati, in avstrijska politika mora videti v nas največjo oporo za samostalnost in neodvisnost države, tako da se bo morala naposled i sama brigati za moč in razvoj češkega naroda. Če ni storila tega dosedaj, vendarle še lahko upamo, da končno

cvetja podobe malikov, ki so v ta namen primerno prirojene. Včasih so podvrženi tej dolžnosti celo otroci ženskega spola, ko štejejo jedva nekaj mesecev. Brezdvomno istega izvora je tudi takozvana jus primae noctis t. j. pravica prve noči, ki je veljala v celi Evropi še proti koncu srednjega veka. Graščak in gospodar velikega kosa zemljišča, ki so mu bili podložni kmetje in drugi nevoljniki, se je smatral dedičem starih pravic, ki so jih imeli nekdanji starešine in glavarji plemen. Zato so si prilasčali oni tudi vso pravico nad življenjem svojih podložnikov. Več o tem kasneje.

V zvezi z materinskim pravom je nadalje posebna navada pri jugoamerikanskih rodovih — ki naj jo goje Baski še danes; sploh so Baski v Pirenejah narod, pri katerih dobimo ohranjene najstarejše običaje — da se vleže moški v otročjo postelj, kjer se zviija kakor vsled porodnih bolečin. Streže mu porodnica. Ta šega pove, da prizna oče novorojenca svojim otrokom. S tem da oponaša mož posledice porodnih bolečin, vzbuja misel, da je porod tudi njegovo delo, da ima torej i on pravico do otroka, ki je pripadal po prejšnjih navadah materi, oziroma njenemu rodu. Iste šege naj so se

spozna, kje je njen življenjski pogoj. In mi si moramo prizadevati, da ji pokažemo to pot. Vsaka oslabitev Avstrije pomenja v danih razmerah ojačenje vpliva Nemčije in za naš narod oslabitev svojega pomena in ojačenje tistih, ki ne sanjajo o drugem, kakor kako bi nas spravili pod brezobzirni režim (vlado) ponemčevanja. (Dalje prib.)

Iz Slov. Kmetске Neodvisne Stranke.

Propali kandidat kmetске neodv. stranke Jurij Drobnič.

II.

Ljubi gospod župnik K.! V mojem „Našemu Listu“ poslanem dopisu z dne 17. in 24. marca sem omenil med drugim, da Vam odkrijem vse svoje bolečine. Ali z ozirom na to, da me marsikateri kmet nadleguje, naj mu dam pojasnila na stavljena vprašanja o liberalizmu in klerikalizmu, Vam še ne mislim odkrivati v tem dopisu svojih težkoč, marveč hočem odgovorjati kmetu še nadalje o vprašanju klerikalnega in liberalnega sistema. Prijazno Vas torej prosim, gospod župnik, da mi blagovolite oprostiti, ker Vam dolgujem na stvareh, ki sem Vam jih obljubil obrazložiti. —

Dragi kmet! Ker tudi jaz nisem drugega kakor preprost kmet, — kakšne šole sem obiskal, sem itak že razložil — zato lahko veš, da se ne morem meriti z učenjaki. Nasvete, za katere me vprašaš, zmorem ti podajati torej edino kot preprost seljak.

Ne dá se tajiti. Mnogokrat se je že pisalo in govorilo, da sem slab govornik. No, temu mnenju tudi nočem ugovarjati; kajti resnica je, da sem poleg svoje odkrite vendar tudi nekoliko bojazljive narave, in se vedno bojim, žaliti koga po nepotrebnem. Pri javnih nastopih pa uide nehote tudi dobremu govorniku včasih kaj iz ust, kar napravi na poslušalce slab utis. Pri vsaki količkaj živahni polemiki in kritiki se kaj takega prav rado prigodi. Spominjam se pa tudi pregovora: „Kdor ima veliko biblioteko, malo ve, in kdor veliko govori, malo pove“. Akoravno se človek vsled javnih govorov, ako se ni kaj stvari primerno izrazil, ugovarja, češ da to ni bilo tako rečeno, kakor se trdi, ali vsaj da se tega ne spominja ali pa da v duhu ni mislil kaj stvari neprimerne povedati, — vendar se težko tako opraviči, da bi se mu ne štel v greh ali blamažo. Vse drugačnega pomena je pisanje. Opravičen je torej pregovor, ki pravi: „pisanje ni s...je“. Zaradi tega, dragi sokmet, lahko vidiš, da mi nakladaš težko delo, ker zahtevaš od mene, da ti razmotrivam načelo liberalizma in klerikalizma; kajti, če bi zašel pri tem razmotrivanju na stransko ali krivc pot, bi ostalo tako, kakor je zapisano, ne bi mogel se več izgovarjati, kako sem rekel in kako nisem rekel. Pisana beseda ostane. No,

ohranile pri nekaterih rodovih na Kitajskem do današnjih dni in so bile pred nedolгим vsakdanja prikazen na otoku Korzika pri Sardiniji.

Ženska je postala tudi pri Grkih kmalu predmet kupčije. Čim je zapustila svojega očeta, je kakor izumrla za svojce. Simbolično so izrazili to s tem, da so sežgali krasno odičen voz, na katerem so jo pripeljali iz očetove hiše, pred vrati njenega poročenca. Pri Ostjakih v Sibiriji oče svojo hčer tudi še zdaj in dolgo časa se pogaja z odposlanci ženina za primerno kupno ceno. Kakor je bila za Jakopovih časov, tako je v Afriki še danes navada, da vstopi moški, ki zasnubi kakega dekleta, v službo njene matere, da jo s tem takorekoč odsluži. Ali ta kupčija v zakonu ima v naši meščanski družbi vse hujše posledice kakor kdaj prej. Odštevanje dote itd. ni nič drugega, kakor navadno kupovanje in prodajanje žene. Kot zunanje znamenje izključne prilastitve žene se je ohranilo do današnjih dni v vseh kulturnih državah v navadi podajanja daru, ki ga prejme nevesta od svojega ženina. (Dalje prib.)

pa kar vem, to rad povem, ali ne vsled tega, da bi se prišteval učenjakom, še manj, da bi hotel koga s tem žaliti. Marveč moja dobra volja je — in nič drugega — ustreči onemu sokmetu, ki si v resnici želi dobiti od mene nadaljnega pojasnila.

Dragi sokmet! Pred nekoliko dnevi mi je pravil prijatelj, da je naletel na dva kmeta A in B, ki sta se pogovarjala o zadnji deželnozborski volitvi. Kmet A je povdarjal kmetu B tako: „Jaz sem zaradi tega ‚kirekalizma‘ in ‚ribelizma‘ že ves zmešan. Naš gospod fajmošter so vedno trdili, da sta Stričev Jakob in Starčev Janez ‚riberalca‘ in da nista krščanska moža, da se moramo kmetje takih ‚riberalcev‘ ogibati kolikor največ mogoče. In jaz res nisem hotel imeti s temi ‚riberalci‘ kaj posla, ker sem se bal, da se ne bi s tem g. fajmoštru zameril. Zdaj pa, ko sta ta dva ‚riberalca‘ volila g. Šukljeta, obiskujejo g. fajmošter dan na dan ta dva nekdanja ‚riberalca‘ in pravijo, da sta se izpreobrnila.“ Kmet B pa odgovori kmetu A: „Ne bodi, sosed, vendar tako neumen in ne verjemi, da bi se Stričev Jakob in Starčev Janez spreobrnila kar preko noči. Kakršna sta bila pred volitvijo, takšna sta tudi po volitvi. Kaj ne veš, kako pravi praktični kmet in učenjak? Klerikalizem in liberalizem je sama politika in nič drugega! Jaz ti le eno rečem in svetujem: živi pošteno, spoštuj starega Boga in tisto verjemi, kar sta te krščanska mati in v pravem pomenu besede krščansko-katoliški duhovnik v mladosti naučila, pa nikamor ne zaideš. Jaz sem bil pred nekimi leti tudi tako nespameten, da sem mislil, da je klerikalec ves krščanski in liberallec ves brezverski; ali zdaj pa poznam dosti takih, ki jim pravijo g. župnik ‚klerikalec‘, pa so vseh vražjih muh in sleparij polni; zopet poznam take, ki jim pravijo župnik ‚liberallec‘, a so vsestransko pošten, tako, da služijo lahko vsakomur v lep vzgled.“ Nadalje je povedal kmet A kmetu B tudi še to: „Naš g. fajmošter so Janezkovega Vrban in Hribarjevega Lojzeta vedno hvalili, kako izvrstna klerikalca in zavredna krščanska moža sta oba. Od takrat pa, ko sta volila Drobniča, jima očitajo g. fajmošter, da sta verska odpadnika, da sta storila pred Bogom velik greh in prišla pri njem v nemilost. Pisano ju gledajo gospod župnik in ne ozro se več na njih hiši.“ Kmet B proti kmetu A: „Sosed! ne bodi tako nespameten in ne verjemi, da sta Vrban in Lojze verska odpadnika. Kakor sta bila še en dan pred volitvijo krščanska, tako sta tudi po volitvi krščanska ostala, in to tem bolj, ker nam je iz mnogih skušenj znano, da so imenovali duhovniki in kmetje Drobniča vedno kot krščanskega moža, kar je bilo tudi opravičeno, saj je dejal Kristus: „po delih jih boste spoznali“. Če pa trdi zdaj duhovščina, da so tisti, ki so volili Drobniča, verski odpadniki in liberalci, je to neopravičeno. Taka trditev izvira iz samih političnih in dobičkanosnih ozirov, in nikakor ne iz goječe ljubezni do pravega, Kristusovemu duhu podobnega krščanskega razvoja. Tudi jaz sem volil Drobniča, in ko bi dejali gospod župnik meni, da sem liberallec ali verski odpadnik, bi jim takoj v obraz povedal, kako žalostno je, če napeljuje duhovnik — ki je od Boga postavljen v to, da vodi svojo čredo po poti pravega krščanstva — na pot politične propalosti.“

Ljubi kmet! Mislim, da ti je znan pregovor, ki se glasi: „Voda in ogenj dobro služita, pa tudi hudo gospodarita“. Ravno tako moramo govoriti o načelih klerikalizma in liberalizma. Tudi klerikalizem in liberalizem lahko dobro služita in hudo gospodarita. Kdor je tedaj klerikalnega mišljenja, še nikakor ne more trditi, da je zaradi tega že tudi krščanskega prepričanja. Ravno tako, če je kdo liberalnega mišljenja, se o njem še ne more trditi, da je vsled tega verski odpadnik ali brezverec. Razvidi se iz tega jasno, da vera in klerikalizem ni vseeno, marveč sta to dva popolnoma različna pojma. Ravno tako ni liberalnost in brezverstvo vseeno; tudi to sta dva povsem različna pojma. Dragi kmet! Tukaj torej vidiš, kako hitro lahko padeš v klerikalno ali liberalno past. In pa znaš in imaš voljo, uporabljati ta klerikalni in liberalni pojem ali ustroj poštenim potom, ti res

lahko prinaša duševne in materialne koristi. Ravno tako se zgodi nasprotno, če ne razumeš označenih klerikalnih in liberalnih pojmov prav uporabljati, ker ti nastane lahko iz tega duševna in materialna škoda. Če želiš tedaj, dragi kmet, da te duhovnik imenuje klerikalcem, ti zadostuje, če voliš pri vseh volitvah tako, kakor ukazuje duhovnik, da ceniš duhovski stan in ne očitáš duhovniku nobene slabosti. Če storiš vse to, ustrežeš duhovniku in razglasil te bo za najpristnejšega klerikalca in zavednega ter krščanskega moža — magari, če si ti v resnici še tako razupit lopov. Vprašam: kako sodi o takih dejstvih zdravomisleči in v pravem pomenu besede krščanski mož?! — Dragi kmet! Tukaj si pač lahko sam sodnik, če nimaš v glavi slame mesto možgan. — Če pa hočeš biti imenovan liberalcem, ti ni treba drugega, kakor odreči pri volitvah duhovnikovi želji. Naenkrat si postal tako patentiran liberalce ali še kaj hujšega — tudi če si pri tem še tako pošten in živiš v resnici v krščanskem zmislu. — Konstatuje se tedaj prav z lahko vestjo sledeče: ti kmet moraš biti klerikalec, ker potem ima duhovnik proste roke in nadvlado nad teboj; potem pa naj pride čez te kakršno „gorje“ že. — Zato boš, dragi sokmet, v mnogih slučajih naletel na sledeče: Družinskega očeta, ki živi jako pridno, vzgledno in krščansko, tako da je marsikateremu občanu za vzgled, gleda vendarle duhovnik pisano in zanj kar nič ne mara. Zakaj tako? Vse to le zaradi tega, ker ni ustregel vzgledni in krščanski oče duhovniku pri volitvah. — Drugi je zopet družinski oče, ki se mu v občini ne brez vzroka marsikaj nedostojnega in nepoštenega predbaciva, je duhovniku tako pri sreči, da ga vsakdan obiskuje ter ga proglašá v javnosti vzglednim, krščanskim in zavednim možem. Zakaj tako? Vse to zaradi tega, ker so očeka tako volili, kakor so gospod župnik želeli. —

Ljubi kmet! Ko bi ti hotel razlagati s svojo skromno učenostjo še dalje o liberalizmu in klerikalizmu, bi porabil zato cele tedne. Ker pa mislim, da so se ti vendar že kolikor toliko odprle zaspane oči, naj ti za sedaj to zadostuje. Dostavim naj samo še: „Bistvo klerikalizma in liberalizma je podobno duhu dveh trgovcev, ki izvršujeta enako obrt; vsakdo teh graja drug drugemu njegovo robo, a hvali svojo. Mogoč pa je slučaj, da imata oba trgovca dobro ali pa tudi slabo robo. Pri klerikalizmu in liberalizmu je ravno isto. Klerikalna stranka hvali svoje načelo in graja načela drugih političnih strank. Nasprotno stranke hvalijo zopet svoja načela in očitajo klerikalni stranki razne napake. — Iz tega se pač lahko razvidi, da nima ves ta klerikalni in liberalni zistem v sebi niti manjšega verskega, niti gospodarskega jedra. Dokler vlada v naši deželi tak klerikalni in liberalni boj, nikar ne mislite, da bi posijalo za kmete boljše solnce. Nasprotno je naš ubogi kmet zaradi tega usodepolnega političnega boja v takih klesčah, da se ne more ganiti in razviti svojega razuma, kolikor ga še ima — v svrhu kmetskega blagostanja. Pač žalostno, toda resnično! Ljubi kmet! Vprašam te torej: Je-li si že toliko na jasnem in vidiš, da ne služi klerikalizem in liberalizem bodisi v najnižjem ali najvišjem stanu — v drug namen, kakor samo za „Geschäft“?! Kolikor več ali manj sposobnosti ima torej kaka oseba (ali korporacija) za uporabljanje označenega sistema klerikalizma in liberalizma v svoje politične svrhe, toliko manj ali več koristi mu prinaša, ne glede na to, je-li trpi drugi pri tem kako škodo ali ne.

Ljubi sokmet! V današnjih časih, zamotanih in polnih političnih zvijač, se ti povzroči prav lahko marsikatera škoda, zato te opozorim iz ljubezni do resnice, da ne smeš verjeti vsega sladkim jezikom, marveč moraš prepustiti nekaj tudi svoji razsodnosti. In tedaj, kadar imaš o kaki stvari svoje lastno prepričanje, ne hodi drugim proti svoji lastni volji v raznovrstne skrbno nastavljene mreže. Nič ne pomaga pozneje tarnati, da te je zapeljal ta ali oni na napačno pot in te izkoristil. Zato ponavljam še enkrat: Če nimaš lastnih političnih izkustev in ne poznaš ljudskih zvijač, potem se varuj in

ogibaj kolikor mogoče vsake politike, in bodi večkrat Tomaž kakor — ne!

Ne dá mi vest miru, dokler ne posežem še nekoliko v klerikalno in liberalno gnezdo. Ne da se tajiti, da bi se v sedanjih časih pri marsikateri priliki in marsikaterih zasebnih zadevah, žalibog, ne zlorabljalo verskih načel. Tako reče n. pr. duhovnik na prižnici mnogokrat: „Faranje, volite krščanske možel!“ Kako pa se ujema z dejanskim položajem tako razlaganje takrat, ko gleda kmet, da voli po lastnem spoznanju in prepričanju može, ki so v resnici krščanskega prepričanja in predbaciva potem duhovnik takemu kmetu, da je volil liberalca ali brezverca, ko imenuje nasprotno duhovnik one može za krščanske, ki jih ima kmet po svojem lastnem prepričanju za babe ali brezverce?

Je-li bi ne bilo bolj pametno in odkritosrčno, ako bi dejal duhovnik kar naravnost: „Faranje, volite pri vsakej priliki tako, kakor diktiram jaz!“ Ker si pa vendar duhovnik tega v cerkvi ne upa reči, zato pravi: Faranje, volite krščanske može, češ, izven cerkve pa vže povem, kateri so krščanski. — Kako pa dela duhovnik o priliki volitev pri izbiri krščanskih mož? Vsakdo jim je krščanski, ki voli tako, kakor reče duhovnik, potem naj bo dotičnik — oprostite izrazom — baba ali baraba; tatovič ali uzmovič, samo — da je glas, pa mirna Bosna. Ljubi kmet! Je-li pripoznaš sedaj, da je resnica, da zlorablja duhovnik izven cerkve Kristusovo vero v politične namene? Potem pa dragi kmet, ni čuda, če večkrat tarnaš, da si že ves zmešan, in da ne veš, kdaj da je kdo krščanski ali brezverski mož.

Ljubi kmet! Slišal sem te že mnogokrat trditi to, da je vseeno, če živiš po veri ali ne, in to zaradi tega, češ da eni ničesar ne verujejo in imajo vsega zadosti, jesti in piti; drugi, ki pa verjamejo, kar uče v cerkvi, nimajo ničesar. Ljubi kmet! Kakor sem povdarjal prej, ko sem govoril o načelih klerikalizma in liberalizma ter politiki, da ni vera in klerikalizem vseeno, ampak, da ima vera za se pomen in klerikalizem ima zopet drugačen pomen, tako bi tudi po mojem mnenju slovenski kmetje prav lahko prestali brez klerikalizma in liberalizma. Zdi se mi tudi, če bi ne bilo pri nas v taki obilici klerikalnega duha, bi zamrl tudi liberalizem. — Jaz torej mislim, da bi za nas kmete zadostovalo, ako bi dostojno v edinosti in mejsebojni ljubezni ter v katoliškem duhu po Kristusovih naukih živeli in se v posvetnih zadevah brigali le za izboljšanje svojega stanu. Gotovo je, da bi med drugimi stanovi spoštovali tudi duhovniški stan in radi poslušali duhovne pastirje, kadar nam bi razlagali v cerkvi verske nauke in dolžnosti. Vprašam te torej, dragi kmet: Je-li za nas revni kmetski stan potrebno, da vpoštevamo načela katoliške vere? O tem vprašanju prihodnjič kaj več. —

Ljubi g. župnik K.! Ker vidite, da sem imel zopet s svojimi sokmeti mnogo opravila, zato Vas prosim, da bi me blagovolili še nekoliko počakati za stvari, o katerih poročati sem Vam obljubil. Šaj me poznate, da rad poplačam, kar dolgujem. Do tja z Bogom!

V Sodražici dne 5. marca 1906.

Jurij Drobnič,
resnicoljuben kmet.

Volilna reforma.

(396.—399. seja poslanske zbornice.)

Tirolski poslanec Schraffl (kršč. soc.) je predlagal kmalu konec debate. Kot glavna končna govornika sta bila voljena Ebenhoch (kler. centrum), ki je govoril za reformo in nemški štajerski poslanec, grof Stürgh, ki je govoril proti reformi. Ebenhoch je govoril v obče dobro, četudi ni mogel povedati nič novega. Naposled je predlagal: slavna zbornica odkaži vladni načrt, kolikor se tiče temeljnih izprememb števila in mandatov posebnemu odseku, ki naj se v ta namen navlašč voli; kazenske predpise v svrhu varovanja volilne svobode preglej justični odsek; o vladnem predlogu glede izprememb pravil za poslansko zaščito (imuniteto) naj razpravlja upravni

odsek; vladni načrt za izpremembo hišnega reda je izročiti v pregled odseku, kateremu je poverjeno že sedaj, kar spada v področje hišnega reda. — Protigovornik, zastopnik veleposestva, grof Stürgh je starokopitnež prve vrste. Vladi je očital politično perversnost, volilno reformo je imenoval nesrečo za državo, poslansko zbornico hišo komediantov, najdrznejši pa je bil njegov konec: apeliral je na ministra cesarskega dvora, naj intrigira, kolikor je v njegovi moči, samo da bo pokopan načrt za volilno reformo. — Koroški poslanec Steinwender, iz mestne skupine Beljak, je predlagal, naj se določi število mož v odseku, ki se mu prepusti volilna reforma, na 49, v ostalem pa naj se sprejme Ebenhochov predlog. (Glej zgorej.) Za predlog je glasovalo 151 poslancev, proti 55. V odseku bo zastopanih 18 političnih strank oz. narodnosti. Slovenci imamo v odseku troje poslancev: dva klerikalca (Šušteršič in Ploj) in enega liberalca (Plantan). Socialiste zastopa dr. Adler, Hrvate Ivčević, štajerski poslanec Wastian skupino divjakov, itd.

Dogodki na Ruskem.

Usmrtitev Šmidta.

Že zadnjič smo poročali, da so ustrelili poročnika vojnega ladjevja v Črnem morju, ker je vodil upor proti absolutizmu. Poročila o tej usmrtitvi, ki smo jih prejeli med tem v na nedeljo došlih ruskih listih, morajo presuniti tudi najhladnejšega. — Poročnik Šmidt in mnogo mornajev je bilo obtoženih punta. Nekateri so bili spoznani nekrivimi, drugi so bili obsojeni v trdnjavo, Šmidt in trije mornarji pa na smrt. Šmidta so hoteli najprej obesiti, naposled so ga „pomilostili“ v toliko, da so mu izpremenili način usmrtitve. Na majhnem obrežnem otoku so bili izkopani štirje grobovi in tja pripeljani Šmidt in ostali trije obsojenci. Ganjen se je poslovil tu Šmidt od svojih tovarišev-matrozov, ki jih je zadela ista usoda. Pritisnil jih je na svoje prsi in jih poljubil. Dolgo časa ga niso izpustili nesrečneži iz objema. Šmidt jih je tolažil s poslednjimi besedami: „Pójmite ródniže, za što pogibájem, za kakóje velikoje djelo svobodí. Hristós umerl za veru, mi za pravdu. Prostjim vsjom pred smrtju!“ (Znajte enakomisleči, za kaj poginemo, za kako veliko delo svobode. Krist je umrl za vero, mi za resnico. Odpustimo vsem pred smrtjo!) Ko mu je ponudil duhovnik poslednje obhajilo v podobi kruha, je dejal Šmidt: „Mi primjóm svjatóje pričástje, toljko tagdá je-li vi, batjuška, pokazete v evangeliju, što možno ubivát ljuděj.“ (Mi prejmemo sveto obhajilo, kakor hitro nam vi, oče, pokazete v evangeliju, da je dovoljeno ubivati ljudi.) Mirno so plavale nato Šmidtove oči po tovariših in novo izkopanih grobovih, vendar mu je bila glava po koncu in postava ponosno zravnana. Vojaki, ki so imeli nalogo, izvesti smrtno kazen, so bili najmlajši mornarji iz kanonirskega čolna Teres. Dokler niso stali pred obsojenci, sploh niso znali, kam jih peljejo, ker se jim niso upali povedati prej, za kaj se gre. Šmidt se je obrnil proti njim in jih prosil, naj poneso njegove poslednje pozdrave najprej njegovim tovarišem, ki so služili pod njim na isti ladji, potem črnorskemu vojnemu brodogovju, na to ostalim ruskim mornarjem in naposled še trgovski floti. Ko so sprožili, so padli najprej ostali trije obsojenci, Šmidt se je zvrnil šele po tretji salvi. Kroglice so mu prebile glavo in prsi. Njegova žila je bila še 2—3 minute, nato je zaspal v družbi usmrčencev za večno... — Ko je prišla vest o njih usmrtitvi v Odeso, je bilo vse mesto po koncu. Na univerzi so bili ravno izpiti iz jezikoslovja. Tu vstopi v dvorano večja družba študentov in pove, da je došel stoprav brzjav, ki naznanja, kar se je zgodilo ob Črnem morju. Vsi profesorji in dijaki so zapustili dvorano in skušnje so bile preložene. Tudi študentje in študentke na vseh srednjih in trgovskih šolah so zapustili svoje zavode. Slušatelji duhovniške akademije v St. Peterburgu so se podali po zaznanju žalostne vesti takoj v cerkev, kjer so odpeli vpričo mnogo občinstva ter rektorja in

ostalnih profesorjev posmrtnico ustreljenim žrtvam boja za svobodo ...

Splošni položaj.

Iz zasebnih poročil, ki jih prejemamo iz Rusije, zaznamuje zlasti mnenje moža, ki stoji prav sredi političnega gibanja. Po njegovem mnenju ni upati, da bi se dvignilo delavstvo v doglednem času. Proletariat, ki je bil prevzet svobodne misli, je obupal nad seboj, da bi mogel povzročiti splošno revolucijo. Pesimisti so vstali tam, kjer bi jih nihče ne pričakoval. Edini up revolucionarnih krogov naj so zdaj kmetje, ki hočejo na vsak način, da se razdeli med nje zemlja.

Volitve v duno.

V nekaterih gubernijah in okrožjih so se volitve v duno že vršile. Delavstvo v veliki večini bojkotira volitve, ker jih sploh ni na volišče. Ta svoj odlok utemeljuje s tem, ker pravijo, da hoče vlada s tem le zaznati, kdo so zaupniki delavstva, da bi lahko te zaprla!

Ogrska.

(Socialisti proti Slovaku.) Vodstvo socialne demokracije v Budapešti je ob raznih prilikah pokazalo prav jasno svojo mržnjo proti nemadžarskim narodom. Zato so sklenili slovaški socialni demokratje, da ustanove svojo organizacijo, kakor jo imajo n. pr. Čehi v Avstriji. Sklicali so strankarski shod v Požunu, kjer so konstatirali absolutno zanemarjanje nemadžarskega delavstva v madžarski socialni demokraciji in odkrili njene očitne tendence madžarenja. Edino z ozirom na bodoči volilni boj so sklenili, da se pridružijo deželni organizaciji a le pod tem pogojem, da jim dovolijo popolno svobodo v notranjih zadevah organizacije in postane njihno glasilo „Robotnicke Noviny (Delavski list) neodvisno. Za Slovake se je zavzelo tudi glasilo avstrijske nemške socialne demokracije.

(Ogrski ministri na Dunaju.) Vsi ogrski ministri so se pripeljali na Dunaj, kjer so imeli pod predsedstvom krone posvetovanje. Kakor zatrjujejo, se ni na tem sestanku prav nič sklenilo, ker si niso bili ministri edini, zato si je pridržal končno odločitev glede razpisa novih volitev, davkov in rekrutov vladar.

Srbija.

(Zarotniško vprašanje.) Odkar so se zarotili nekateri častniki srbske armade proti bivši dinastiji in umorili Aleksandra in Drago, in odkar je zasedel kralj Peter srbski prestol, je neprestano na dnevnem redu vprašanje, kaj naj se stori z zarotniki. Tudi v notranjih razmerah Srbije je povzročilo zarotniško vprašanje že mnogo nepravilnosti. Veliko je namreč takih, ki zahtevajo odstranitev zarotnikov iz armade. Zdaj je sporočil tudi srbski trgovski agent iz Londona, da je pripravljena storiti Anglija (Anglija je edina država, ki še ni obnovila zveze s srbskim dvorom, vse druge države so stopile dobre tri četrt leta po zaroti že zopet v diplomatsko zvezo s Srbijo) s Srbijo zopet v zvezo, a to le pod tem pogojem, če odpusti iz svoje armade enajst častnikov, katerih imena predloži angleški konzul v Belgradu srbski vladi. Glede na to se je vršil pod predsedstvom kralja ministrski svet, da razpravlja o tej zahtevi. Če tudi ni vročila Anglija tega pogoja pismeno in ni še znano, ali zahteva samo to, vendar je bila večina ministrov mnenja, naj bi stopila Srbija zopet v poslaniško zvezo z angleškim dvorom, in ugodila v ta namen stavljenim pogojem. Proti temu so bili le trije ministri, med temi tudi ministrski predsednik, general Gruić. Končnega sklepa pa še niso storili.

Bolgarska.

(Nadškof iz Zofije odpoklican.) Iz Rima javljajo, da namerava papež odpoklicati zofijskega nadškofa na zahtevo bolgarskega kneza. Odkar je stopil prestolonaslednik Boris v pravoslavno cerkev, je prekinil nadškof vse občevanje z njegovim očetom. V zadnjem času pa se je dognalo, da naj je nadškof Menini tajni agent Avstro-Ogrske, ki zastopa na Balkanu interese avstrijske politike. Zaradi tega se je obrnil knez na papeža, naj odstavi nadškofa. Poročajo, da je papež obljubil to storiti.

Francija.

(Davki.) Poslanec Roche (iz Roš) je izračunal, da znašajo vsi davki na Francoskem, ki jih je treba plačevati občinam, okrajem in državi, na leto pet tisoč milijonov frankov. (Dolgovci Francije znašajo devetkrat toliko.)

(Obsojeni vikar.) Vikar Ledente (izg. Ledánt) je bil obsojen v enomesečno ječo, ker je pretepal orožnike, ko so stražili uradnike, ki so popisavali cerkveno premoženje.

(Nove volitve.) Nove volitve za francosko zbornico so razpisane na nedeljo dne 6. maja.

(Boji pri popisovanju cerkvenega premoženja.) V nekaterih krajih se postavljajo kmetje pod vodstvom svojih duhovnikov uradnikom, ki imajo nalogo popisati cerkveno premoženje, z vso silo nasproti. V nekem kraju so čakali kmetje in kmetice uradnika z gnojnimi vilami. Mož se je komaj rešil. Da prepreči prelivanje krvi, niso poslale pristojne oblasti nad kmete niti vojakov niti orožnikov.

Štajersko.

Ljudska predavanja. V Celju se je vršil minulo soboto na poziv ondotne Narodne Čitalnice sestanek, na katerem se je izvolil poseben odsek, ki ima nalogo skrbeti za prirejanje ljudskih predavanj. V odsek so bili voljeni: dr. Dolar, dr. Fermevc, Levstik, dr. Schwab in Spindler. Mnogo predavanj je že prijavljenih.

Politično društvo Naprej ima na četrtek, dne 5. aprila t. l. ob osmih zvečer v mali dvorani celjskega Narodnega doma svoj redni peti občni zbor. Dnevni red: 1. pozdrav predsednika, 2. poročilo tajnika, 3. poročilo blagajničarja, 4. volitev odbora, 5. slučajnosti.

Zadužil se je v nedeljski noči oče soproge celjskega trgovca Ravnikarja, gospod Plautz.

Finančna straža v Žaleu je opuščena.

Čudni ljudje. Slovenci iz Škofje vasi pri Celju hočejo imeti pri svojem gasilnem društvu na vsak način nemško komando. Kar v glavo jim ne gre, da bi imeli poveljevanje v svojem materinskem jeziku. Post je, pa bi človek kmalu mislil, da smo v februarju. Morda pa se vendarle še zavedo, kako žalostno je, če zasramuje Slovenec samega sebe.

Shod županov, svetovalcev in odborikov brežiškega okraja se je vršil v Brežicah v dvorani Narodnega Doma. Zanimanje za shod je bilo splošno in se je udeležilo shoda nad 70 resnih, trdnih in pametnih slovenskih mož. Razgovor je bil v prvi vrsti o osnovanju okrajne zveze županstev. V predsedstvo shoda je bil voljen g. Gerec. Sprejela so se pravila okrajne zveze županstev in volil se je pripravljalni odbor in sicer gg. Slovenc, Ogorevc, Pajdaš, B. Kunej in dr. Benkovič. Sledil je nato razgovor o bodočih volitvah v okrajni zastop. — Dalje se je shod izrekel za protest proti odredbi dež. odbora, ki je naročil županstvom, da imajo občinske doklade odslej pobirati ne župani, ampak posebno v to voljeni blagajniki. Istotako je shod enoglasno izrekel protest proti škandaloznim in še več ko turškim razmeram pri brežiški policiji. Sklenilo se je končno, prirediti v svrhu razgovora o deželnozborskih volitvah javni ljudski shod v najkrajšem času. Shod je enoglasno izrekel zahvalo g. dr. Benkoviču za njegovo nesebično in požrtvovalno delovanje v prid brežiškemu okraju.

Št. Ilj v Slov. Goricah v nemške roke. Ponemčevalno društvo Südmarka je kupilo posest gospe Kumbholz. Ker je odločevalo pri občinskih volitvah doslej ravno to posestvo, ker je bila posestnica naklonjena Slovincem in jih vsakokrat pooblastila, da so volili v njenem imenu, so izgubili torej Slovenci v bodoče ta glas in Št. Ilj mora pasti. Kaj ni bilo mogoče napraviti drugače?

Nesreča v mlinu. Mlinski kamen se je razletel v mlinu Gabrijela Wolfa v Št. Petru pri Radgoni. Pri tem je zadel veliki kos delavca Franca Wurzingerja na glavo, da mu je razbil črepinjo in da je bil ranjenec takoj mrtev. Kamen je bil že precej razpokan.

„Brat Sokol“ v Ptuj. Učiteljski diletanti v Ptuj so vprizorili Milčinskega šaloigro „Brat

Sokol“, ki je imela največji uspeh. Vsa hvala vrlim diletantom. Ker ne zahteva igra nobenih posebnih priprav, bi jo priporočali tudi drugim odrom.

Ivan Frischauf, visokošolski profesor v Gradeu je napisal majhno brošuro o Ed. Richterju kot alpinistu in geografu. Ker je zaznamoval v knjižici, ki jo je založila tvrdka L. Schwentner v Ljubljani, brezobzirno nekatera razkritja glede Richterja, je bila vsa nemška visokošolska mladina v Gradeu proti koncu v družbi svojih profesorjev, med katere sta se pomešala tudi slovenska profesorja Strekelj in Murko. Frischauf hoče dognati stvar pred sodiščem do konca. (O imenovani brošuri še poročamo. Op. ured.)

Kmetijska družba za Štajersko je imela v Gradeu svoj letni občni zbor, na katerem je bil predložen tudi računski zaključek za minulo leto. Pokazalo se je, da je ostalo družbi od lani 62.473 kron prebitka. Izdatki so znašali 192.218 kron.

Štajerski rojak, mladi inženir in vrli Slovenec Ferdo Lupša, o katerem je znano, da je bil od avstr. vlade priporočen siamski vladi kot strokovnjak, je preiskoval siamske dežele v doslej neznano notranjost in pripravlja o svojih uspehih obširno delo. Za sijajne uspehe, katere je dosegel, je dobil od siamskega kralja velik del zemlje v posest. Najnovejše vesti poročajo, da je imenovan poljedelskim ministrom v kraljestvu Siam.

V Okoslaveih, gornjeradgonski okraj, so zmagali Slovenci pri občinskih volitvah v vseh treh razredih. Do zdaj je bila ta občina v nemških rokah.

Koroško.

Viharno zborovanje. Katoliško-politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem je priredilo v Celovcu svoje zborovanje, na katerem je prišlo do zelo živahnih prizorov. „Mirovemu“ uredniku so očitali nekateri duhovniki, da je preliberalen, da jim črta v dopisih stvari, ki naj so verske vsebine itd. Zagovarjanje urednika bi malo izdalo, da ni spoznala večina prisotnih sama, kako neprimeren je bil tak napad, ki sta ga povzročila dr. J. Arneje in Poljanec, dva duhovnika, ki se najboljše počutita, kadar moreta prenesti na koroška tla cvetko ljubljanskega „Slovenca“. Žalostna jima majka! Vse drugačna je bila politična razprava dr. Janka Brejca o narodnostni ideji in glasno kričečih krivicah napram koroškimi Slovincem. Velikovski kanonik Jož. Dobrovec, znani prvoboritelj koroški, je predlagal nato **nezaupnico deželnemu predsedniku Robertu pl. Heinu**, ker tako očitno prezira tretjino naroda na Koroškem, ki govori slučajno slovenski jezik. To njegovo preziranje se je zlasti pokazalo zdaj, ko je sestavljala vlada načrt za volilno pravico. V tem važnem trenutku ni ganil Hein niti s prstom, da bi preprečil krivico, ki se je zgodila Slovincem. Predlagana nezaupnica je bila z velikim navdušenjem sprejeta. Deželni poslanec pliberskih kmetskih občin je poudarjal, da je treba vsak tak poskus, kakor se je pokazal danes, zatreti že v kali.

Volilna reforma. Vnebovpijoča krivica razdelitve mandatov na Koroškem je odprla naposled tudi našim prebivalcem oči. Mnogoštevilni shodi so pokazali, da živimo tudi mi, če le hočemo. Treba je bilo šele Gauča, da smo se vzbudili. Ljudstvo je zdaj v mnogih krajih poučeno in vsaj ve, zakaj se gre. Treba pa je tako tudi naprej. Naj bi značila ta „doba volilne reforme“ pričetek novega življenja med koroškimi Slovenci. Brez boja ni zmage, in zmaga brez boja je nevredna zavednih mož.

Obeta se visok obisk. Na svojem potovanju iz Benetk v London obišče letošnjo pomlad angleški kralj Koroško, in sicer izstopi v gradu Tentschach nad Celovcem, kateri grad je last angleškega poslanika Goschena.

Podsinnjavas. Tukaj se je ustanovilo slovensko delavsko društvo, ki šteje že sedemdeset članov.

Samomor nadučitelja. Pretečeni ponedeljek se je ustrelil nadučitelj v Št. Petru na Vašnjah. Pokojni Miha Škorjanc je zadnji čas

zelo bolehal, zlasti na živcih. Iskal je sicer pomoči tudi v nekem kopališču, ali bolehnost ni pojenjala. Sodijo, da je storil nesrečni čin v hipni razburjenosti.

Redke prikazni. Ves kraj ob Vrbi ob Vrbskem jezeru je bil minuli petek nekaj časa rdeč, kmalu je začel padati umazano rdeč sneg, ki ga je padlo za dober prst visoko. Popoldne pa je nastal vihar, grmelo je in bliskalo, in konec vsega je bil kratek potresni sunek.

Živo srebro. V Niederscheringu na Koroškem so našli pred kratkim debelo žilo živega srebra. V takozvanem Martinovem in Jožefovem rovu je ta žila debela od enega do treh metrov, dolga pa 700 metrov, v bližini teh rogov pa je plast, ki ima do 20 metrov rude.

Primorsko.

Zmaga Slovencev. Minulo nedeljo so se vršile volitve v tržaški okolici za mestni svet in deželni zbor tržaški. Slovenci so kandidirali v vseh šestih okrajih in so prodrli z vsemi kandidati. Ker je podlegel nasprotnik na celi črti tako sijajno, se ne more govoriti o posebni ljutosti volilne borbe. Nekoliko dvomljiv je bil le dr. Ribačev mandat. Uspeh letošnjih volitev presega vse druge. Imena izvoljencev in dobljeni glasovi: Sanein-Drejač 379 glasov (proti 86); dr. O. Ribač 184 (proti 94); dr. Slavik 240 proti 29; Ivan Gerdol 233 proti 115; Ivan Goriup 241 proti 83; Al. Goriup 233 proti 52.

Porchi schiavi. Tako je zmerjal Ernesto Oblak, okrajni načelnik četrtega okraja slovenske volilce pri večerajšnjih volitvah in bil vsled tega aretiran.

Gozdni požar. V nedeljo zjutraj je nastal na nekem hribu blizu Rihemberga na Goriškem požar, ki je uničil 4 hektare obsegajoče gozdne nasade. Škode je 2000 K in jo trpi društvo za pogozdovanje Krasa.

V morje je skočila. V Barkovljah pri Trstu je potegnil neki ribič iz morja truplo neke ženske, o kateri je komisija dognala, da je to 25letna Terezija Bratuš iz Št. Petra pri Celju. Bratuševi se je zadnji čas večkrat mešalo.

Kranjsko.

Kranjski deželni zbor je nepričakovano sklican na ponedeljek 2. aprila.

Slovenski Herostrati. Delovanje „Našega Lista“ je po mnenju župana ljubljanskega — herostratsko. Tako se je namreč izvolil na shodu zaupnikov narodno-napredne stranke o nas izraziti. Mi smo vsled tega udarca naravnost uničeni, stigmatizirani, skoraj ubiti. Niti s tem se ne moremo tolažiti, da so besede pale v afektu, ampak mrzlokrvno in premišljeno! Kako naj seveda g. župan utemelji to uničevalno svojo kritiko, to je druga stvar. Da bi se mi hoteli ovekovečiti z „Našim Listom“ — tega mu izvestno nikdo ne veruje. Da mu pa naše kritike morda niso po godu, verujemo. Ako bi mi skušali uničevati res katerokoli dobro misel ali napravo v narodno-napredni stranki, potem bi mu še odpustili, da nazivlje naše delo herostratsko. A župan stolnega mesta naj nam dokaže le eden tak slučaj, in usujemo si takoj pepela na glavo, pa hajdi v Canosso. Ali je morda očitanje brezdelavnosti ali nespособnosti, o kateri čivkajo vsi vrabci po slovenski domovini, in boj za to, da prenehajo in se popravijo te razmere — herostratsko delo? Ali naj občudujemo naše dinastije, naj hvalimo nepotizem, naj se naslajamo na načinu boja, ki vodi v pogibelj, ali kaj naj storimo? Ali naj gre naš „Personencultus“ tako daleč, da bomo ležali v prahu pred vsakim mogoteem in absolutistom? Ali naj gledamo, da propadajo eminentno kulturni zavodi radi najsmešnejših osebnih ozirov? Ali naj se divimo ljudem v narodnih zastopstvih, ki ne mogó napisati pravilno niti enega slovenskega stavka? In sedaj naj nam pove g. župan, kako naj se prične s snajenjem Avgijevega hleva? Pristopa do aktualnega dela mlajša generacija sploh ni imela — kako naj torej deluje, če se ji onemogočuje pozitivno delo. Predno pa postaviš novo hišo, podreti moraš vendar staro, to ni težko uvideti in vsako poziti-

tivno delo pričeti se mora z negacijo, s kritiko! Kje je torej tisti herostratizem? Nam se zdi, da je hotel g. župan z obsodbo „Našega Lista“ premostiti neko razpoko, ki se ne dá in se ne bo dala trajno nikoli premostiti.

Slov. Narodu je po shodu nar. napr. stranke kar čez noč zopet zrastle greben. V ponedeljski številki namreč čitamo, „da se upa narodno-napredna stranka celo vzlic „Našemu Listu“ še vedno živeti“. Konstatujoči to najnovejšo provokacijo, povemo „Slov. Narodu“, naj ne misli, da je radi tega „Naš List“ že postal izoliran, ker se je izljubilo — recte, ker se je varnejše zdelo — poklicati dr. Ravniharja in dr. Novaka v izvrševalni odbor nar. napr. stranke. To dejstvo stoji za vsakega objektivnega opazovalca, da je nar. stranka pred nazori, katere smo mi in naši somišljeniki razvijali in jih zastopali — kapitulirala na celi črti. Čemu torej prihaja „Slov. Narod“ s takimi rekriminacijami, nam bi bilo povsem neumevno, če ne bi vedeli, da je „Slov. Narod“ privatno podjetje, ki enkrat ni organ nar. napr. stranke, enkrat pa zopet je, kakor to pač nanese slučaj. Zato pa odkrito povemo, da navzlic vsem lepim besedam in obljubam, kar se jih je na shodu izustilo, ne prinašamo preveč vere in zaupanja nasproti. Že če uvažujemo dejstvo, da je razun starega Bleiweisa skoro vse pri starem, ne odpira posebno vesele perspektive. In tisti naši poslanci à la Ferjančič, à la Graselli, ki je shod kot referent — zaspal! Kdo naj širom slovenske zemlje od takih mož kaj pričakuje! — Ali, izvršujoči še nadalje svoje herostratsko delo, dovoljujemo si opozoriti na izjavo „Sl. Naroda“: „da je bil shod (nar. napr. stranke) v l. 1894 prava karikatura shoda napredne stranke. Od nekdanje je bolehal naša stranka na veliki neodkritosrčnosti in na nekaki zajčji bojazljivosti. Može, ki so v njenem imenu na shodih usta odpirali, so prav radi slepe miši lovili“. In kdo so ti može? Dosedanji njeni voditelji, zaupniki in poslanci. Ergo! Sedaj vemo, kaka je Narodova kritika — post festum! Potem še „Nar.“ poroča, kako so ti može, „če so le mogli, na svoje napredne hlačice pritisnili kako versko flikico“ — „tega, kar so v duši mislili, pa nismo nikdar odkritosrčno povedali“. — Sedaj je izvestno marsikaj jasno. Samo žalibog, da te neodkritosrčnosti še danes ni konca, in da „Nar.“ zagovarja še vedno ljudi, ki bi jih drugod že davno vrgli v staro šaro. Zanimivo pa je, kar piše „Narod“ nadalje: „Mesto krščansko-socialne zaplate „pritiskamo na sedanje hlačice veliko rdečo socialno-demokratsko zaplato“. „Le na to ne mislimo, kako bi ustanovili... program stranki, ki svoje življenje, svojo moč in svoje vse zajemajo iz meščanskih in srednjih stanov“. In iz „Slov. Naroda“ dovoljujemo si mi temu pristaviti: Sedaj bo menda vsakomur jasno, koliko je verjeti obljubljenemu socialnemu delu v stranki! Stranka, ki kandidira kot zaupnike može, kakor so fjakar Turk, ali za odbornike v obrtno zbornico, kot je odnekdan „Slovenec in avstrijski patrijot“ Jean Schrey — dokazuje s svojimi dejstvi, koliko bo vredno njeno socialno delo. Potem so „Narodova razkritja“ zares — odveč!

Zaupni shod. Prejeli smo: V nedeljo se je vršil v Narodnem Domu v Ljubljani zaupni shod narodno napredne stranke, na katerem so se naznanili bodoči člani strankinega odbora. V tem zastopstvu so zastopniki raznih stanov, a pogrešali smo zastopnika slovenskih trgovskih nastavljenecv, ki so tvorili dosedaj zanesljivo oporo narodno napredne stranke. Do zadnjega časa nismo bili organizirani, naravno tudi nismo imeli v nobenem zastopu članov iz svoje srede in tako nam ni bilo mogoče, kakor zahteva tok časa, politično napredovati, akoprav smo po številu in izobrazbi vpoštevanja vredni element socialne družbe. Danes pa, ko imamo svojo stanovsko organizacijo v trgovskem društvu „Merkur“, ki šteje nad 600 članov, ter zastopa koristi najmanj 1500 trgovskih nastavljenecv, bi opravičeno pričakovali, da se bo pri oddaji mandatov oziralo tudi na društvo „Merkur“ in izbralo za to sposobnega trgovskega nastavljenca. Nadejali smo se za trdno, da skliče „Merkur“ pra-

vočasno sestanek v ta namen, kjer bi se dala članom priložnost se razgovarjati, izreči svoje mnenje in sklepati o eventualni kandidaturi enega izmed nastavljenecv. Ker se pa to ni zgodilo pred tem zaupnim shodom in se skliče v kratkem drugi zaupni shod, pričakujemo za gotovo, da se ta nedostatek temeljito popravi s tem, da odbor „Merkurja“ takoj skliče sestanek svojih članov, na katerem naj se to za nas zelo važno vprašanje z zadostnim umevanjem položaja razmotriva in stopi potem v dotiko z dosedanjim izvrševalnim odborom narodno napredne stranke, v svrhu sprejetja enega trgovskih nastavljenecv v strankin eksekutivni odbor.

Več volilcev izmed trgovskih nastavljenecv

Kratko veselje. Ljubljanski klerikalni krogi vedo že naprej: po petnajstmesečnem boju z liberalnimi in klerikalnimi voditelji smo se naposled udali dr. Tavčarju. Vest nikakor ni iznenadila, da pa ne treba nadaljnega popraševanja, čemu se je to zgodilo, naj jim povemo sami: protektorat nad našim uredništvom je prevzel dr. Tavčar, (v ta namen je odložil uredništvo Slov. Naroda), Slatnarjeva tiskarna je stopila v najintimnejšo zvezo z Narodno. Sicer se prizadeti res lahko čudijo, kako to, da smo obrnili svojo zastavo — na katero smo bili tako ponosni — po vetru. (Poskus nekaterih klerikalnih mož, pridobiti Naš List za njih stranko se je namreč svoj čas izjalovil.) Ali noben zemljan bi se zdaj ne ustavljal, zlasti ne, ker se nam je jasno namignilo, da razdele vseh 27 Bleiweisovih sinekur med najupornejše sotrudnike pri Našem Listu. Toda s šalo na stran: če menijo slovenski klerikalci, da se je s tem, da so šli drugi za nami, smer Našega Lista količkaj izpremenila, so se korenito zmotili. Če so pa nekateri stari liberalni voditelji pokazali, da bi radi, ako že ne korakali, pa vsaj šepali za napredkom, pa temu nismo krivi mi. Ali pa vendar? Sicer pa nekoliko potrpljenja.

Afera Hribar-Prosenec je po več tednov trajajočem prelaganji srečno končala zadnjo soboto. Žalibog pri dnevni luči, kar napravlja — (res čudno!) — nekoliko oslabljen vtisek, ves drugačen, kakor v gledališču. In potem še to — moj Bog — popoldanske predstave! Po pristno Sardoujevih prizorih, velikih scenah, pozah in efektih sodeč bi človek skoraj sklepal, da se je doigrala pretresujoča žaloigra ali saj drama. Če bi človek ne poznal našega občinstva! Saj ne hodi h klasičnim predstavam, in pri dramah so prazni prostori. Pri teh obravnavah pa so bile dvorane natlačene polne, celo koridori niso zadostovali. Zato dvomimo, da bi se doigrala res drama. Naše občinstvo niti veseloiger ne ljubi — burke, to mu je najljubše. Samo tega vedno ne ve, kedaj se mu je smejati. Vzrok? Ker ima Ljubljana samo 37.000 prebivalcev in jako malo specializistov za očesne bolezni. In še ti, kar jih ima, so herostrati. Žalostno!

„Naša Zveza“ ima danes zvečer ob 8. uri svoj ustanovni občni zbor v hotelu „Ilirija“.

Iz Tržiča. Nov list za kmetijstvo. Gospod Anton Lehrman, lastnik I. kranjskega perotninarskega zavoda, razpošilja pozive k naročbi „Perotninar-ja“ mesečnika za umno perotninarstvo. Kakor posnemamo iz tega poziva, bo razpravljaj „Perotninar“ izvan veljavnih zadev perotninarstva, tudi različna vprašanja, važna za umno rejo vseh drugih malih domačih živali in obljubil je g. Lehrman, da bo storil vse, kar mu bo mogoče, da zadovolji naročnike. Seveda pa stavlja pogoj, da se uresniči njegova misel, da se oglasi primerno število naročnikov in sicer zadnji čas do 1. apr. t. l. ker bi izdal rad prvo številko že začetkom majnika t. l. — In k temu stavku si dovoljujemo povedati svoje mnenje. Vsaka stvar, ki se že takoj v začetku ne goji, ne more vspevati in počasi zamre, ali pa niti v življenje ne pride. To je zlasti slučaj pri novih listih. Če list nima takoj v začetku dosti odjemalcev, je skoro nemogoče, da bi vspeval. A ravno list „Perotninar“, če prične izhajati, bo velik korak naprej in škoda bi bila, če se misel g. Lehrmana ne uresniči. Kajti ravno ta panoga kmetijstva je pri nas najbolj zanemarjena. Koliko kmetov pa imamo, da se pečajo s perotninarstvom? Lahko bi jih našli na prste in še ti so navezani na nemške časnike. Niti enega slovenskega časopisa nimamo, iz katerega je črpal kmetovalec nasvete. In vendar bi ravno perotninarstvo tista panoga, ki bi našemu kmetovalecu pomagala

mного na noge. Res, da goji naš kmet v mali meri tudi perotninarstvo, a o umnem, dobičkanosnem perotninarstvu ne ve ničesar. Poglejmo pa druge narode! Naj navedem samo naše severne brate Čeha. Koliko jim nese samo reja gosij! Na milijone kron dobi dežela samo za gosje perje, kaj pa meso. Ugovarjal mi bo kdo, da so Čehi najboljši in najumnejši kmetovalci. Ne rečem, da niso; ali vprašati moram: so li bili Čehi vedno tako umni, kakor sedaj? Ne, ampak vzgojili so se sami take, kakršni so — namreč za prve poljedelce na svetu. In ne mala zasluga za to gre njihovim, izvrstno urejenim strokovnim časopisom. Je pač zakon narave, da se mora vsaka stvar za to še le vzgojiti, za kar je namenjena. In kakor rečeno, list „Perotninar“ bi bil znamenitega pomena za razvoj našega kmetijstva; na slovenskem narodu pa je ležeče, ali naj zagleda ta za kmetijstvo tako potrebni list dnevno luč, ali naj zamre že pred porodom. Naročnina je glede stavljenih obljub — zelo majhna K 240 na leto, torej nikakega izgovora. Kmetje, sezite po „Perotninarju“, za katerega vsprejema naročila g. Anton Lehrman, lastnik I. kranjskega perotninarskega zavoda v Trzinu, Gorenjsko. Naročnina na list treba je šele vpslati, ko se prejme prvo številko lista „Perotninar“.

Št. 267/1906.

Razpis učiteljske službe.

Na peterorazredni deški ljudski šoli „Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“ pri sv. Jakobu v Trstu se razpisuje služba druge moške učne moči z definitivnim nameščenjem.

Definitivno nameščen učitelj dobiva na leto 1.400 K plače in 500 K stanarine ter ima pravico do 8 petletne po 200 K.

Nekolekovane a pravilno opremljene prošnje naj se vpošljejo najdalje do 25. aprila 1906 pod naslovom: „Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.“

Službo bo nastopiti začetkom šolskega leta 1906/1907.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda
v Ljubljani, dne 26. marca 1906.

Češko posteljno perje po nizki ceni!

5 kilo: novo naskubljeno K 960, boljše vrste K 12—, belo puhasto naskubljeno K 18—, K 24—, snežnobelo puhasto naskubljeno K 30—, K 36—. Razpošilja se franko po povzetju. Zamenja se ali vzame nazaj proti povrnjeni poštnini. 20
Benedikt Sachs, Lobes 369. P. Plzen, Češko.

Brezskrbno

družinsko srečo garantira najvažnejša knjiga o preoblagodarjenju z otroci. — Z nad tisoč zahvalnimi pismi pošilja diskretno proti 90 vin. v avstr. poštah znamkah gospa A. Kaupa, Berlin S. W. Lindenstrasse 50.

2

Izborno zalogo raznovrstnih novih in starih vin v sodih in steklenicah priporoča

Anton Müller
vinotržec v Domžalah (Kranjsko).

Stavbeno podjetje Polz & Knoch

Arhitekta
in zidarska mojstra

Ljubljana, Gradišče 17.

Preuzameta izdelovanje projektov, vsakovrstnih stamb., kakor zidanje hiš, izdelovanje cest ter razne vodne — kanalizacijske — in vodovodne naprave.

Proračuni na zahtevanje brezplačno.

Tri goldinarje

velja poštni zabojček brutto 5 kilo (okoli

50 do 60 kosov) toaletnega mila (odpadkov)

lepo sortiranega z vijoličnim, rožnim, heliotrop, mošusovim, šmarničnim, breskvinim itd. duhom.

Razpošilja proti povzetju podjetje Manhattan Budapešta, VII. Bezeredy ul. 3.

Zakonito zavarovano.

Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je

Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper motenje prebavljanja, krče v želodcu, koliko, prehlajenje (katar), prsne bolezni, influenco itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko. Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“ za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 360 franko razpošilja le proti predplači ali povzetju 13

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogški Slatini.

Brošuro s tisočimi zahvalnimi pisem zastoj in franko. Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medic. drogerijah.

„Naš List“
Zahtevajte

5 kron in več zaslužka na dan!

Iščejo se osebe obeh spolov, ki bi pletle na naših strojih. — Preprosto in hitro delo vse leto doma. — Ni treba znati ničesar. Oddaljenost ne škodi nič in blago prodamo mi. 10

Družba pletilnih strojev za domače delavce

Tom. H. Whittick & Co.

Praga, Petrské náměstí 7—254. Budapešta, Havas utca 3—254.

Ne čakajte

toliko časa, da je že zamujeno, ampak imejte doma vedno Fellerjev lepo dišeči rastlinski izvlečni fluid z znamko „Eliza-fluid“, da se s tem obvarujete raznih bolezni. Fellerjev fluid pomaga hitro in zanesljivo pri protinskih in revmatičnih bolečinah, pri trganju po udih, pri bodljajih, krčih, bolečinah v rokah, nogah, v glavi in zobeh, v hrbtu, dalje pri živčnih in mišičnih boleznih, pri izvinjenju, influenci, glavobolu itd., odpravi slabost, utrujenost, vnetje, naduho, utripanje srca, pomaga v vseh mrzličnih slučajih, prežene kašelj, hripavost, nervoznost, bolečine v vratu, zasliženje, pomanjkanje teka, želodčne slabosti, bljuvanje. 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic velja 5 kron franko, 24 malih ali 12 dvojnatih steklenic 8 kron 60 vin. in 48 malih ali 24 dvojnatih steklenic 16 K franko pri izdelovalcu **E. V. Feller**, lekarnar v Stubici, Elzin trg št. 138 (Hrvaško). — Varovati se je ponarejanj. — Priporočljivo je, da se naroče obrednem tudi Fellerjeve odvajalne rabarbara-kroglice z znamko „Eliza-kroglice“ 6 škatljic za 4 krone franko. Te kroglice pomagajo izvrstno pri raznih želodčnih težavah, telesni zapeki, zgagi, če se kislo gori peha itd.

Tiskovine

za industrijo, trgovino in obrt od navadnega trgovskega zavitka do obširnega cenika. Tisk umetniških razglednic. Postrežba točna.

TISKARNA KNJIG IN UMETNIN A. SLATNAR V KAMNIKU

IZVRŠUJE NAJRAZNOVRSTNEJŠE ENO- IN VECBARVNE TISKOVINE IN SPREJEMA V TISK TUDI NAJOBSEZNEJŠA DELA. □ □ IZVRŠITEV VEDNO □ PRIZNANO LIČNA IN PO ZMERNIH CENAH. □

Založništvo

„Našega Lista“ s priloženo „Kamničan“ in „Slov. Gospodinja“ ter „Oglasnika“.

Trgovina s papirjem in pisalnimi potrebščinami.

Knjigoveznica.